FIATAL MŰSZAKIAK TUDOMÁNYOS ÜLÉSSZAKA XIX.

Kolozsvár, 2014. március 20–21.

ABSZOLÚT AKADÁLYMENTESSÉG – A PTE ÉPÜLETÁLLOMÁNY VIZSGÁLATA

ABSOLUTE ACCESSIBILITY – ANALYSIS THE PTE'S BUILDING

TURI Tamás

Pécsi Tudományegyetem, Pollack Mihály Műszaki és Informatikai Kar, Építéskivitelezési és Mérnöki Menedzsment Tanszék, 7624, Magyarország, Pécs, Boszorkány út. 2.; Telefon / Fax: +36 72 211 968 / +36 72 214 682, turi.tamas@pmmik.pte.hu

Abstract

It is evident that “absolute accessibility” can be realized in a relatively small environment, by the parallel introduction and support of high technologies. The goal of my research is to provide a comprehensive overview on both the European and the national legal regulations and requirements on accessibility; and – knowing the laws on accessibility and the need of social integration – to work out an innovative, empathetic, ethical and aesthetical “code” based on adequate principles. Persons living with different disabilities live in all over the world and encounter a number of problems in their everyday lives. These impediments inhibit or restrict persons with disabilities in their fundamental human rights and freedoms. Hungary, similarly to other member states of the European Union, pursues to promote the equality of chances of persons with disabilities. An important measure has been taken in education, which is a basic sphere of the promotion of human rights. In recent years, due to positive changes in the domestic law, the number of students with disabilities in academic institutions has doubled.

Keywords: definitions for absolute accessibility, exploring the domestic and foreign legal background concerning accessibility

Összefoglalás

Az nyilvánvaló tény, hogy az „abszolút akadálymentesség” csak egy kis környezetben, a csúcstechnológia teljes támogatásával, bevezetésével valósítható meg. Kutatásom célja, hogy átfogó képet adjon az akadálymentességre vonatkozóan, mind az európai, mind a hazai jogi jellegű szabályozások, követelményrendszerek tekintetében, az akadálymentes környezetre vonatkozó törvények és a társadalmi integráció iránti igény ismeretében, a helyes megközelítési elvekkel egy újszerű, empatikus, etikus és esztétikus „szabályrendszer” kidolgozása. Akadályozottsággal élők a világ összes országában léteznek és találkoznak a mindennapi élet nehézségeivel. Ezek az akadályok gátolják vagy korlátozzák a fogyatékkal élőket az alapvető emberi és szabadságjogukban. Hazánk is az Európai Unió tagállamaihoz hasonlóan törekszik a fogyatékkal élő esélyegyenlőségének a megteremtésére. Az intézkedések sorában kiemelkedő oktatás, mely az emberi jogok előmozdításának alapvető eszköze. Az elmúlt években, hazánkban a jogi szabályozások terén hozott pozitív irányú változásoknak köszönhetően megduplázódott a felsőoktatásban a fogyatékkal élő hallgatók száma.

Kulcsszavak: „abszolút akadálymentesség” meghatározása, hazai és külföldi akadálymentes környezetre vonatkozó törvényi háttér

1. Akadálymentes környezetre vonatkozó törvényi háttér

1.1 Európai Unió jogi szabályozása

Az akadálymentesítésre vonatkozó európai jogi vagy jogi jellegű szabályozások állandóan változnak. A jogi szabályozás helyzetét folyamatosan követni kell, mivel az Európai Unióban is folyamatosan változik a helyzet, újabb szabályozásokat készítenek elő vagy vezetnek be. Az Európai Unió szintjén jelenleg jogi szabályozás segíti a hétköznapi élet igényeinek kielégítését az európai lakosság minél szélesebb rétegének, különös tekintettel a fogyatékos emberekre. Ennek ellenére átfogó európai uniós szabályozás az akadálymentesítésre még nem létezik. Több kezdeményezés és előkészület megtörtént már európai uniós szinten, több európai szervezetben, de kötelező szintű jogszabályokban történő megjelenésre még várni kell. A mindenki számára való egyenlő hozzáférhetőségre, az akadálymentesítésre vonatkozó hatályos Európai Unió szabályok jelenleg még csak egy-egy szakterületekre, az élet bizonyos részére terjednek ki. Az Európai Unió szintjén az új gyakorlatok, az új irányzatok a hozzáférhetőség – akadálymentesség – esélyegyenlőség minél szélesebb körben történő biztosítását segítik a fogyatékos emberek számára. Az akadálymentesség fogalma és tartalma nagyon sokat változott az utóbbi években. A mozgássérült emberek szervezetei mozgalmat indítottak a fizikai akadályok megszüntetése érdekében. A 70-es években az akadálymentesítés az épületekbe való akadálytalan bejutást jelentett. Ekkor vezette be az ICTA az ISA logót, az akadálymentesség nemzetközi szimbólumát, amely kék alapon fehérrel rajzolt stilizált kerek székben ülő alakot szimbolizál. Holland irányítással 1996-ban elkészült az „Akadálymentesség európai eszméje” című dokumentum. Ez a segédlet határozta meg Európa számos országában és az Európai Unió tagországaiban az akadálymentes környezet kialakítását. Az OTÉK akadálymentességre vonatkozó kitételeinek alapjait ez a dokumentum képezi. A nemzeti szabályozások több mint kétharmada az Európai Unió szintjén meghozott szabályokon nyugszik. Az uniós szabályozások több tagország korábbi nemzeti szabályozásán alapulnak. Ezek a szabályozások az uniós jogharmonizáció során kerülnek a tagállamok jogrendszerébe. Az Európai Unió szintjén meghozott szabályok a közösségi, elsőbbségi jog körébe tartoznak. A jogszabályi hierarchiában a közösségi jog a nemzeti jog felett áll. Az Európai Unió szintű szabályozásoknál figyelembe kell venni a szubszidiaritás elvét. Az európai fogyatékosügyi mozgalom eredménye, hogy a fogyatékos emberek speciális igényeit az európai szintű szabályozások minden területén figyelembe veszik. Az Európai Unió több jogi szabályozást fogadott el a fogyatékos emberek számára, ezzel biztosítva a fogyatékos emberek számára a teljes körű hozzáférést. Ilyen terület például a közlekedés, a környezet, a szakképzés, a kommunikáció, az egészség, a biztonság. Az Európai Tanács 1987-ben megfogalmazott kérésének az eredménye az „Akadálymentesség Európai Eszméje” Ez a koncepció az egyetemes tervezés alapelvein nyugszik. Ezek az elvek az épületek, az infrastruktúra és az építőipari – fogyasztási termékek tervezésére vonatkoznak. A koncepció alapvetően olyan környezet kialakítását célozza meg, amely a fogyatékkal élőknek is beleértve mindenki számára kényelmes, biztonságos és kellemes legyen.

1.2 Hátrányos megkülönböztetések elleni jogi szabályozása az EU-ban

A 2003-ban megrendezett kormányközi konferencia (IGC) célja az Alkotmány véglegesítése volt. Az új Alkotmány már foglalkozik a megkülönböztetés tilalmával a fogyatékos emberek tekintetében, külön cikk vonatkozik a fogyatékos emberek társadalmi beilleszkedésével. Az Európai Bizottság 2000-ben fogadta el a Közleményt, amely a mindenki számára akadálymentes társadalom elérését segíti. Nagy hangsúlyt fektet a fogyatékkal élő emberek gazdasági és társadalmi életben való részvételére. Ennek alapja a mobilitás, melyhez elengedhetetlen az épített környezet akadálymentesítésének és a hozzá kapcsolódó technológiáknak a fejlődése. 2002-ben Madridban az Európai Fogyatékosügyi

Kongresszuson fogadták el a Madridi Nyilatkozatot. A kongresszus több mint 400 résztvevője fektette le a fogyatékos emberek jövőképét, illetve megszabta a 2003-as Fogyatékos Emberek Európai Évének koncepcionális programját uniós, nemzetközi, regionális és helyi szinten. A madridi nyilatkozat „Jogi intézkedések” fejezete rendelkezik az akadálymentességről. A fogyatékos emberek nem jótékonykodást, hanem esélyegyenlőséget akarnak. A középületekre vonatkozó akadálymentesítési stratégiák az Európai Tanács tagországaiban eltérőek. Megvizsgálva a tagországok törvényeit, stratégiáit, tervezési szempontjait, ajánlásait jól látható, hogy három fő irányzata van az uniós gyakorlatnak.

1.2.1. Nyugat és észak – európai tagországokban

A nyugat- és észak európai tagországokban az akadálymentesség és a fogyatékos személyek társadalmi elfogadottsága magas színvonalú. Ez annak köszönhető, hogy az akadálymentességgel és a fogyatékosok esélyegyenlőségének problémáival már az 1970-es évektől folyamatosan foglalkoznak. Bár az akadálymentesség követelményeit törvényi rendelkezések, szabályozások és építési törvények nem rögzítik kellő szigorral. Ugyanakkor ezekben az országokban az egyetemes tervezés eszméjének nemzeti stratégiákba, programokba, oktatásba történő bevezetését már elkezdték.

1.2.2. Közép-kelet európai tagországokban

Az 1996-ban az Európai Bizottság ajánlásaként elfogadott az „Akadálymentesség Európai Eszméje” (European Concept for Accessibility – ECA) dokumentum kiemelkedő jelentőségű az akadálymentesség kezelésében. Ennek alapján Magyarország és a többi kelet európai tagország is szigorú követelményeket és előírásokat hozott létre az akadálymentességre vonatkozóan. Jellemző, hogy a teljes akadálymentesség elérésének törvényben is rögzített határideje van, ezzel szemben a fogyatékos személyek társadalmi elfogadottsága nem megfelelő.

1.2.3. Dél-kelet európai tagországok

A dél-kelet európai tagországokban csak az utóbbi években kezdtek el foglalkozni az akadálymentességgel, a fogyatékos emberek rehabilitációjával és integrációjával. Az akadálymentességgel kapcsolatos törvényi szabályozás ezekre a tagországokra nem jellemző.

1.3 Hazai jogi szabályozás

2004 óta már magyar szakemberek, a fogyatékos emberek szervezetei, szakértői is részt vesznek az Unió jogi szabályozások kidolgozásában. Alapvető fontosságú, hogy egy egységes, szakszerű, helyes szakkifejezéseket használó hazai jogi szabályozás jöjjön létre. A folyamatosan formálódó európai szabályozási folyamatoknak, az európai szintű jogrendszer kiterjesztésének a hazai jogalkotással elébe lehet menni, a részben már hatályos dokumentumok, elvek felhasználásával a fogyatékos ügyek kezelési módjának elsajátításával. Az Európai Unió Bizottsága által 1996-ban ajánlasként elfogadott dokumentum alapján Magyarország a Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (MEOSZ) javaslatát elfogadva az Építési Törvényre benyújtott javaslatát átdolgozta, az „akadálymentesség” fogalmát és az ehhez kapcsolódó követelményeket beiktatta. Magyarországon 1997-ben született meg az épített környezet alakításáról és védelméről szóló LXXVIII. számú törvény. A törvény az Európai Unió Bizottság által 1996-ban elfogadott „Az akadálymentesség Európai eszméje” dokumentumra épül és az Országos Településrendezési és Építési Szakmai Követelmények (OTÉK) ezekkel a műszaki követelményekkel került kiegészítésre. Ezek a műszaki követelmények, előírások a középületek, közszolgáltatást nyújtó épületek kialakítására vonatkoznak és leginkább a mozgásukban korlátozott emberek igényeit veszik figyelembe. Az 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról már a lakóépületek esetében is megszabja az akadálymentesség követelményeit. Ez a törvény fogalmazza meg az esélyegyenlőség és a

fogyatékkal élő ember társadalomba való beilleszkedését. A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény más néven az Esélyegyenlőségi Törvény.

2. Intézményi akadálymentesítés

Az akadálymentesítés lehet az épített környezet tudatos kialakítása, átalakítása. A műszaki megoldások tekintetében viszont megkülönböztetünk személyi és intézményi akadálymentesítést.

- Közhasznú intézmények akadálymentességének kialakítása az üzemeltető szervek, szervezetek feladata (állami és közigazgatási hatóságok és szervezetek).
- Üzleti szférában lévő szolgáltatások akadálymentességének kialakítását a piaci viszonyok szabályozzák, a társadalmi elvárásoknak megfelelően, mivel a szolgáltató és a fogyasztó viszonyát nem szabályozza magas szintű jogszabály.
- Lakhatás akadálymentességének kialakítása alatt értendő a lakóházak – lakások minden típusára, vendéglátó szálláshelyekre, oktatási intézményekhez tartozó diákszállókra, kollégiumokra. Az akadálymentes lakhatás feltételeire ma még nincs kötelezően betartandó előírások.
- Kereskedelmi szálláshelyek akadálymentességének kialakítása alatt értendő a szállodák, panziók, üdülők. Ezek akadálymentes kialakítása sokkal bonyolultabb az átlagnál, mivel erre a területre egyszerre vonatkozik a kereskedelmi – üzleti szféra és a közhasználatú létesítmények előírásai, szempontjai. Ugyanakkor itt a szálláshelyekben ötvöződik a lakóhely, az átmeneti és huzamos tartózkodású szálláshely funkciót. Tehát a „fogyatékos turizmus” számára is meg kell oldani az akadálymentességet.
- Oktatási intézményekben mára intézkedések történtek az akadálymentesség megvalósítása érdekében. Ugyanakkor megfelelő jogi szabályozások hiányában az oktatási intézményhez kapcsolódó diákszálló, kollégium akadálymentességének kialakítása jellemzően elmarad.

3. Összefoglaló

A komplex akadálymentesítés célja, hogy mindenkit befogadó, mindenki számára alkalmas környezetet, épületeket, tárgyakat és szolgáltatásokat alakítsunk ki. Az akadálymentesség biztosítása az élet minden területén szigorú szabályok megalkotását és társadalmi személetmód váltást igényel.

Irodalom

- [1] Szöllősiné F. E. – *Akadálymentes Európa felé?* (Európa akadálymentessége a jogi szabályozás tükrében), Mozgássérültek Budapesti Egyesülete, 2004
- [2] Szöllősiné Földesi E. - *Az Európai Unió anti - diszkriminációs politikája*, MEOSZ
- [3] Pandula A., P. Farkas Zs., Zsilinszky Gy., Dr. Fischl G., Caroline Meriales F. – *Tervezési segédlet az akadálymentes épített környezet megvalósításához*, ÖTM Területfejlesztési és Építésügyi Szakállamtitkárság, 2007
- [4] Pandula A., Palkovics R., P. Farkas Zs., Prónay B., Ruttkay – Miklián Á., Simonné Váradi Zs., Szántó T., Szuhaj M., Zsilinszky Gy. - *Segédlet a közszolgáltatások egyenlő esélyű hozzáféréseinek megteremtéséhez*, Komplex akadálymentesítés, Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közalapítvány, 2009

„A kutatás a TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001 azonosító számú Nemzeti Kiválóság Program – Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése konvergencia program című kiemelt projekt keretében zajlott. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.”